

Základní škola a Mateřská škola Řepiště, příspěvková organizace
Mírová 56, Řepiště 739 31



Strategie prevence a řešení školní neúspěšnosti žáků

Školní neúspěšnost je vážným problémem, jehož řešení si vyžaduje náročnou práci s žákem i s jeho rodinou. Bývá důsledkem individuálních rozdílů v osobnosti žáků, v jejich výkonnosti, v motivaci k učení i jejich způsobu rodinné výchovy. Neprospěch je tedy často způsoben souborem příčin, které je třeba dobře rozpoznat a analyzovat.

Při řešení školních neúspěchů je nutná úzká spolupráce pedagogických pracovníků, zákonných zástupců a žáka samotného. Často je nutná i konzultace s odborníky.

Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z Vyhlášky č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů. Jejím cílem je vyhledávání potencionálně neúspěšných žáků a vytváření podmínek ke zlepšení jejich školní úspěšnosti.

1. Příčiny školní neúspěšnosti

a) osobnost dítěte - snížená inteligence, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži, poruchy učení, poruchy chování a jiné zdravotní komplikace žáka

b) rodina - nepodnětné rodinné prostředí, žáci ohrožení sociálně nežádoucími jevy, rozdílné osobnostní a sociální podmínky života v rodině, nesprávné typy výchovy, složitá rodinná situace s problémy ve vztazích

c) nedostatky ve výchovně vzdělávacím procesu ve škole – malá aktivizace žákovy osobnosti ve vyučování, nedostatečná motivace, nerespektování vývojových hledisek a principů pedagogické práce, špatné vztahy mezi učitelem a žákem, popřípadě mezi žákem a spolužáky, konflikty ve spolupráci školy s rodinou

d) častá absence – neúčast žáka ve výuce - vede ke špatnému porozumění probírané látky a následnému nezvládnutí učiva

2. Doprovodné projevy školní neúspěšnosti

Mezi doprovodné projevy školní neúspěšnosti patří:

a) neurotické příznaky – bolesti hlavy, břicha, nechutenství, zvracení, tiky, školní fobie

b) poruchy chování – záškoláctví, útěky ze školy nebo z domova

c) obranné mechanismy – ztráta motivace, pocit méněcennosti, fantazie, regrese

3. Postoj dítěte a rodičů ke školní práci

Velmi důležitou roli hraje postoj dítěte i rodičů ke škole a školní práci. Tento postoj závisí především na dobré motivaci a zvyšování sebedůvěry dítěte. Postoj žáka ke škole ovlivňují také dílčí úspěchy a neúspěchy ve vzdělávacím procesu.

Žáci, kteří pracují pod úrovní svých schopností a bez zvýšeného vlastního úsilí, nejsou motivováni k lepším výsledkům a bývají ve škole nespokojeni. Neúspěch může být u žáka podnětem k většímu úsilí a snaze o zlepšení výsledků. Pokud jsou však neúspěchy příliš časté, motivace žáka se rychle snižuje.

4. Předcházení školní neúspěšnosti ze strany školy

Prevence školní neúspěšnosti ze strany školy má dva základní pilíře:

A. Motivace a zvyšování sebedůvěry žáka. Jedná se o uplatňování následujících principů:

- a) kladení přiměřených nároků na žáka
- b) zdůrazňování pozitivních stránek žáka
- c) oceňování jedinečnosti
- d) umožnění vyslovení vlastních názorů adekvátní formou
- e) podpora aktivity žáka
- f) poskytování dopomoci a radost z každého úspěchu žáka
- g) vyhýbání se negativnímu srovnávání a „nálepkování“

B. Práce pedagogických pracovníků a uplatňování jejich odborných znalostí.

Pedagogičtí pracovníci:

- a) znají žákovy vzdělávací možnosti a jsou se žákem v pravidelném kontaktu
- b) mají přehled o úrovni vědomostí a dovedností žáka
- c) spolupracují s třídním učitelem
- d) znají příčiny jeho nedostatků při plnění školních povinností
- e) znají žákovo rodinné zázemí a jeho zdravotní stav
- f) stanovují pravidla vzdělávacího procesu a způsoby hodnocení v daném předmětu
- g) efektivně podporují žáka a motivují jej ke školní práci
- h) kontinuálně se vzdělávají v oblasti vzdělávání žáků se speciálně vzdělávacími potřebami, žáků nadaných, stejně tak jako žáků se sociálně slabého prostředí

5. Doporučené postupy při řešení školní neúspěšnosti

Nejdříve je nutné odhalit konkrétní příčiny selhávání žáka ve škole. Diagnostika žakových možností, učebních stylů a vzdělávacích potřeb nám pak umožní nastavit vhodná opatření. Je potřeba reagovat včas tak, aby žák byl schopen zastavit svůj pokles výkonu a případně se vrátit mezi „školsky úspěšné žáky“.

A. Žáci sociálně znevýhodnění:

je nutné žáka motivovat k učení, úzce spolupracovat s rodinou, na jejím základě se snažit vytvořit podmínky pro domácí přípravu. Ve škole žáka zařadit do možných forem doučování (například v rámci školního kroužku, pedagogické intervence, doučování v rámci Šablon). V případě, že selhává spolupráce se zákonnými zástupci, je potřeba zvážit kontaktování Orgánů sociální péče o dítě.

B. Žáci s vysokou absencí:

tito žáci jsou velmi často ohroženi sklouznutím do školní neúspěšnosti. Podstatné jsou dva základní kroky:

1. zjištění důvodů této vysoké absence. Může se jednat:

- o absenci ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů
- záškoláctví, které může mít různé příčiny – např. možná šikana, špatné vztahy v třídním kolektivu, záškoláctví podporované zákonným zástupcem apod.

V obou případech je nutná komunikace a spolupráce se zákonnými zástupci.

2. včasná nabídka podpory a pomoci pro zvládnutí zameškané látky – například nabídnutím plánu dostudování učiva a termínů dozkoušení

C. Žáci s poruchou učení a chování, odchylkou v celkové úrovni inteligence:

1) Třídní učitel má následující možnosti:

- vypracovat plán pedagogické podpory, zkonzultovat ho s výchovným poradcem a seznámit s ním ostatní vyučující
- domluvit se s ostatními vyučujícími na jednotném postupu a na vhodných formách a metodách práce s žákem

V obou případech dodržujeme základní opatření:

- individuálním přístup k žákovi
- přiměřená časová dotace k vypracování úkolů
- ověření pochopení zadání úlohy
- poskytování zpětné vazby
- preferování ústní formy ověřování znalostí
- zadávání vhodných cvičení k zopakování a upevnění učiva atd.

2) V případě přetrvávajících obtíží je zákonným zástupcům doporučena návštěva odborného pracoviště – PPP, SPC.

Je-li potřeba, poskytneme žákovi potřebná podpůrná opatření (individualizace, reedukace, pedagogická intervence, pomoc asistenta pedagoga, zohlednění obtíží, úprava metod a forem výuky aj.).

3) Škola vždy úzce spolupracuje s rodiči, pravidelně (během třídních schůzek a konzultací) je informuje o výsledcích výchovně vzdělávacího procesu a zároveň sleduje plnění žákovy domácí přípravy.

6. Plán pedagogické podpory

Plán pedagogické podpory (PLPP) může škola zpracovat pro žáka v případě, kdy pro poskytování podpůrných opatření prvního stupně nepostačuje samotné zohlednění individuálních vzdělávacích potřeb žáka. Základní škola průběžně PLPP vyhodnocuje,

nejpozději do tří měsíců stanoví, zda podpůrná opatření vedou k naplnění stanovených cílů.

Podpůrná opatření prvního stupně jsou definována jako mírné úpravy metod, organizace a hodnocení vzdělávání konkrétního žáka. Tato drobná odchýlení od pracovních postupů a metod, organizace a hodnocení žáka ho mají podpořit během vzdělávacího procesu nebo při jeho zapojení do kolektivu. Jestliže k takovým odchýlením dochází pravidelně, znamená to, že jsou mu poskytována podpůrná opatření prvního stupně (PO I. stupně) a mělo by se zvážít sepsání PLPP.

Takový žák pravděpodobně spadá do jedné z následujících kategorií:

- mírné obtíže ve vzdělávání (pomalejší tempo práce, drobné obtíže ve čtení, psaní, počítání, problémy se zapomínáním, slabší koncentrace pozornosti)
- akcelerovaný vývoj školních dovedností – tzn. nadání
- nepříznivý zdravotní nebo psychický stav
- dlouhodobé problémy malého rozsahu a intenzity

Podpora žáka v rámci prvního stupně podpůrných opatření by měla probíhat ve dvou fázích:

1. v první fázi nazvané přímá podpora žáka dochází k poskytování podpory žákovi pedagogem nebo jiným pracovníkem školy (nejčastěji asistent pedagoga, případně vychovatel školní družiny) na základě zkušeností a projevů žáka. Tato etapa slouží zejména ke zmapování situace a možných forem podpory žáka.

Ve fázi přímé podpory jsou využívány zejména tyto postupů pedagogické diagnostiky:

- pozorování v hodině
- rozhovor se žákem a jeho rodiči
- prověřování znalostí a dovedností žáka a reflexe jeho vzdělávacích výsledků
- analýza vzdělávacího procesu žáka
- analýza portfolia žákovských prací
- analýza domácí přípravy žáka a jeho rodinného zázemí
- analýza dosavadního pedagogického působení školy

Už v této fázi přímé podpory lze využít pomoci poradenského pracovníka školy (výchovný poradce, metodik prevence, školní speciální pedagog, školní psycholog) a konzultovat s ním vzdělávací potřeby žáka a jeho aktuální projevy, pozvat ho k pozorování do hodiny, rozebrat s ním problémové situace aj.

2. pokud nestačí přímá forma podpory žáka (nebo od jiného pedagogického pracovníka) a žákovy obtíže vyžadují součinnost více pedagogických pracovníků, je potřeba vytvořit PLPP.

V této fázi je důležitý komplexnější přístup k řešení problému nejen ze strany školy (zapojení více pedagogů, kteří se podílejí na vzdělávání žáka a poradenských pracovníků školy),

ale také úzká spolupráce s rodiči žáka.

Poskytování PO I. stupně (včetně sestavení PLPP) je plně v kompetenci učitele nebo v kompetenci školy. Není potřeba žádat o souhlas vedení školy, ŠPZ ani rodiče. O sestavení PLPP je ale žádoucí vedení školy informovat. Ředitel školy vždy pověří další koordinací PLPP třídního učitele, učitele předmětu nebo poradenského pracovníka školy. Cílem je také navázat partnerský vztah s rodiči žáka a zvolit efektivní formu komunikace pro další spolupráci při vzdělávání. V praxi si lze PLPP sepsat kdykoliv se pedagogovi zdá, že je to vhodné pro lepší koordinaci a přehlednost práce se žákem.

7. Jednotný postup

Prevenici školní neúspěšnosti napomáhá dodržování společného postupu:

1. včasné zachycení problémů žáka
2. konzultace problémů žáka s třídním učitelem, jednotlivými pedagogy, s výchovným poradcem, školním metodikem prevence
3. stanovení základních podpůrných opatření, které budou uplatňovány všemi vyučujícími – vypracovává třídní učitel ve spolupráci s ostatními pedagogy
4. informování zákonných zástupců o problémech žáka – zákonné zástupce žáka informuje třídní učitel. Jako prioritní se jeví úzká spolupráce rodiny se školou, snahou je „vtáhnout“ rodiny do problému a snažit se o participaci rodiny na jeho řešení
5. využívání konzultací s výchovným poradcem (pedagogové, zákonní zástupci, žák) a s vedením školy
6. využívání spolupráce s odborníky (psycholog, PPP),
7. včasné oznámení možného neprospěchu žáka zákonným zástupcům – konzultace příčin neprospěchu
8. pravidelné sledování absence třídními učiteli, v případě vyšší absence zjišťování jejich příčin a hledání možností jejich odstranění.

Projednáno a schváleno pedagogickou radou dne 25.8.2022. Platnost dokumentu od 1.9.2022.

Mgr. Jana Šnajdrová
metodik prevence

